

Лірика Т. Шевченка періоду арешту й заслання та після повернення із нього

Теорія

Ліричний герой - образ поета (його ліричне «я»), чиї переживання, думки та почуття відображені в ліричному творі.

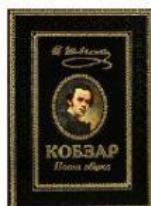
Медитація (від лат. meditatio — роздум) — форма філософської лірики: вірш, в якому поет висловлює свої думки над проблемами життя і смерті, над баченим і пережитим.

Психологізм у літературі — глибоке, детальне відтворення подій у художньому творі, зокрема світу його персонажа (почуття, думки, переживання, спонукання).

Згадаймо

Ви вже дещо знайомі з життєвим шляхом поета, тому для актуалізації своїх знань зіграймо літературне лото «Асоціації», пригадаймо все відоме стосовно життя Т.Шевченка. За маклоном визначити подію в житті Т.Шевченка.

Опрацювання нового матеріалу

Період творчості арешту та заслання (1847-1857)

Тематично можна виділити такі групи віршів цього періоду:

- Автобіографічна;
- Пейзажна;
- Побутова;
- Політична;
- Філософська.

«В казематі» — цикл поезій Тараса Шевченка, написаних в казематі «Третього відділу» в Петербурзі під час слідства над учасниками Кирило-Мефодіївського братства між 17 квітням і 30 травням 1847 року і включає 13 поезій:

«Ой одна я, одна...»,
«За байраком байрак...»
«Мені однаково, чи буду...»,
«Не кидай матері, казали...»,
«Ой три шляхи широкі...»,
«Садок вишневий коло хати...» та ін..

Працюйте бустрейзер до циклу «В казематі» і дайте відповідь на питання:

- Які побутові передані в поезії циклу «В казематі» Шевченка Т.? Які мотиви переважають

«Садок вишневий коло хати»

Ознаїмтесь зі змістом поезії

Садок вишневий коло хати,
Хруші над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідути дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сем'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає.
Дочка вечеряте подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх;
Сама заснула коло їх.
Затихло все, тілько дівчата
Та соловейко не затих.

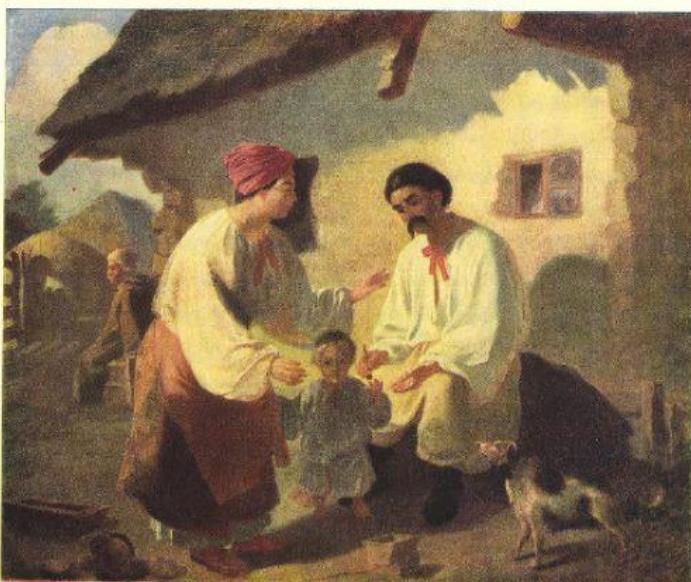

Аналіз поезії

Тема:

Ідея:

Жанр:

Порівняйте текст та картину
Т.Шевченка "Селянська родина" і
заповніть таблицю

Вірш	Картина
Настрій	
Родина	
Фон	
Проблема	

Чому поезію «Садок вишневий на горі хати» називають світовим шедевром?

Період творчості після заслання (1857-1861)

Останні роки життя поета були періодом найвищого розквіту його таланту. У 1857 році було написано лише дві поеми — «Неофіти» і «Юродивий» (остання залишилася незакінченою) ; у 1858 — п'ять невеликих віршів: «Доля», «Муз», «Слава», «Сон» («На панщині пшеницю жала»), «Я не нездужаю, нівроку», у 1859 — одинадцять віршів й одну поему, у 1860 — тридцять п'ять поезій.

«Доля» (9 лютого 1858, Нижній Новгород)

Ознаїмтесь зі змістом поезії

Ти не лукавила зо мною,
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.
— Учися, серденъко, колись
З нас будуть люде, — ти сказала.
А я й послухав, і учивсь,
І вивчився. А ти збрехала.
Які з нас люде? Та дарма!
Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.
Ходімо ж, доленько моя!
Мій друже вбогий, нелукавий!
Ходімо дальше, дальше слава,
А слава — заповідь моя.

Як звертається до дівчинки?

Тема:

Ідея:

Жанр:

Що би розуміло пісні про дівчинку «дівчина»?

Від яких гімнів вона зачехлила?

Чому, на думку поета, дівчина не лукавить з ним?

Про яку дівчину мріяв поет? Що він заповідав пандачкам?

Ліричний герой твору, який він?

Чи можна сказати, що твір автобіографічний? Думку обґрунтуйте і підтверджіть.

«Дівчина» належить до медитативної лірики. Доведіть

Композиція:

Вірш поділяється на кілька композиційно-смислових частин

	Зміст
1	
2	
3	
4	

Художні особливості твору.

Визначте художні засоби

«дальше, дальше», «слава ...слава».

«учися, серденько...», «ходімо ж, доленько моя»,
«мій друже вбогий, нелукавий!»

«Які з нас люди?»

«Та дарма!», «Ходімо ж, доленько моя!», «Мій
друже вбогий, нелукавий!»

«Росли укупочці, зросли» (25 іюня 1860, С.-Петербург).

Ознайомтесь з її змістом поезії

Росли укупочці, зросли;
Сміялись, гратись перестали.
Неначе й справді розійшлись!..
Зійшлись незабаром. Побрались;
І тихо, весело прийшли,
Душою-серцем неповинні,
Аж до самої домовини.
А меж людьми ж вони жили!
Подай же й нам, всесchedрий Боже!
Отак цвісти, отак рости,
Так одружитися і йти,
Не сварячись в тяжкій дорозі,
На той світ тихий перейти.
Не плач, не вопль, не скрежет зуба
Любов безвічну, сугубу
На той світ тихий принести.

Що сказати про інтерпретацію подій та теми?

Про які періоди в житті людини розповідає поет?

Яким чином друзіні стосуячи між молодятами стають серйозними?

Від якої загадки часливе подружче життя?

Чому не погані пара «доволіла чукні до самої замовини»? Що є перехідовою для цього?

З яким проханням звертається поет до Бога?

Як повинні поводити себе члени родини, коли сім'я опиняється у скрутній становищі.

Про які життєві сприяння застосує поет у творі? («Праз, бопль, саржет зуда»)

Чим підсвітити те, що поет праче добре людям між людьми і у поганійному світі?

Чому вважають: браконьєр в родині — лічість держави.

Тема:

Ідея:

Жанр:

Художні особливості:

Визначте художні засоби

«росли-зросли», «розійшлись … зійшлись», «на той світ тихий».

«Неначе й справді розійшлись!», «Подай же й нам, всесхедрий боже!»

«в тяжкій дорозі», «світ тихий», «любов безвічна».

«Подай же й нам, всесхедрий боже!»

«Які стосунки склалися у вашій родині?»

Відповідь оформіть за допомогою прийому «Даміна».

Щасливе подружнє життя	злагода

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

Кількістю речитками перевіряйте зміст поезій "Дара" та "Росли ми в куполці з табою".

Які мотиви переважають у поезії Т.Шевченка після заслання?

Закріплення

Тести

1. У неволі Тарас Шевченко написав цикл віршів "У казематі", куди ввійшло:
- A 13 поезій
B 17 поезій
C 20 поезій

2. Шедевром світової лірики, написаної в казематі, стала поезія:

- А "Кавказ"
Б "Садок вишневий коло хати"
В "Ісаїя. Гл.35"

3. Куди записував поет вірші на заслани?

В рукописний альбом
На клаптиках паперу
В захалявну книжечку

4. Доля в поезії «Доля» для поета, як він про це зазначив у творі, була для нього:

А вбогим другом;
Б правою життя;
В прозрінням свідомості;
Г довгоочікуваним щастям.

5. Митець дорікає своїй долі за те, що вона йому («Доля»):

А не допомагала впродовж життя;
Б збрехала;
В завдала всіляких перешкод;
Г чинила опір у здобутті освіти.

6. Заповідлю для Т. Шевченка була («Доля»):

А ченість і гордість;	Б путь до волі;
В невимовна біль за долю своїх братів і сестер;	Г слава.

7. Поет, звертаючись у творі до Бога, називає його («Росли укупочці, зросли»):

А променем щастя;	Б душою нації;
В всесхедрим;	Г всемогутнім велетнем.

8. Дитинство ліричного героя асоціюється із («Росли укупочці, зросли»):

А грою і сміхом;	Б дивовижними речами;
В світом казок і пригод;	Г солодощами.

9. Життя у подружжя було («Росли укупочці, зросли»):

А сумбурним і нестерпним;	Б вкрай важким матеріально;
В наче у раю;	Г тихим і веселим.

10. У потойбічний світ герой поезії праgne перенести із дійсності («Росли укупочці, зросли»):

А садок вишневий коло хати;	Б безвічну любов;
В всі життєві радощі;	Г срібло—золото.

Домашня робота

На вашу думку, до яких би тем звертався Т. Шевченко у наш час? До якої міг би звернутися за допомогою? (7-10 речень)